

İZMİR MEVLEVÎHÂNESİ ŞEHİ NUREDDİN EFENDİ

(1870-1920)

Prof. Dr. Mehmet Demirci

İZMİR MEVLEVÎHÂNESİ ŞEYHİ NUREDDİN EFENDİ

(ÖZET)

1850 senelerinde açılan İzmir Mevlevîhânesi'nin en aktif ve renkli sîması **Şeyh Nûreddin Efendi**'dir. 18 yaşında postnişin oldu. Sultan Abdülhamid zamanında Bitlis'te bir yıldan fazla sürgün hayatı yaşadı.

Birinci dünya savaşı sırasında bir Mevlevî gönüllüleri grubu toplayarak cepheye gönderdi. 1920'de vefat etti. Şeyh Nuri zamanında İzmir Mevlevîhânesini, bu şehrin mûsikî hayatına bir canlılık getirdi. Besteleri de varsa da elimizde sadece şimdilik sadece iki adet notası bulunmaktadır.

İzmir Hisar Camii imamı ve ünlü bestekâr Rakım Elkutlu Şeyh Nureddin Efendi'nin yeğenidir. Onun teşvikiyle yaptığı Karcıgar âyin mevlevîhâneler kapatılmaya kadar dergâhlarda okunmuştur. Neyzen Tevfik de onun himayesinde bu Mevlevihanede bulunmuştur. Şeyh Nûreddin Efendi'nin seviyeli şiirleri vardır. Ayrıca “Külâh-ı Mevlevî” redifli çok sayıda şiirin yazılmasına önyak olmuştur.

The Sheikh of the Mavlawîhâna of İzmir Nûr al-Dîn Efendi

(Abstract)

The most active and colorful face of the Mavlawîhâna of İzmir opened in 1850's is Sheikh Nûr al-Dîn Efendi. He was caliph (post-nişîn) in 18 years old. In the time of Sultan Abdul Hamid lived in exile for more than a year in Bitlis.

Collecting a group of Mavlawî volunteers has sent to the front during the First World War. He died in 1920. In the time of Sheikh Nuri, the Mavlawîhâna of İzmir brought a vitality to the musical life of this city. Although there are compositions we have two note just now.

Rakım Elkutlu who was Imam of İzmir Hisar Mosque and the famous composer is nephew of Nûr al-Dîn Efendi. Karcıgar ceremonies which he made by his encouragement was read in dervish lodges until Mavlawîhânas closed. Neyzen Tevfik was also under his auspices in this Mavlawîhâna. Sheikh Nûr al-Dîn Efendi has a high level of poems. In addition, he pioneered a large number of poetry has been written with the rhyme of “Kulâh-ı Mavlawî”.

İzmir Mevlevîhânesi 1850 senelerinde açılmıştır. Buna göre 75 senelik bir ömrü olduğu görülür: 1850-1925. Kurucu şeyh Halil Âkif Dede'dir (1803-1888). Sultan Abdülmecid'in yardımıyla o zaman için şehrin en güzel yerinde Mevlevîhâne'yi tesis eder. 38 sene şeyhlikten sonra 1305/1888'de vefatını müteakip dergâhın semâhanesine defnedilir.¹

İzmir Mevlevîhânesi'nin en aktif ve renkli sîması **Şeyh Nûreddin Efendi**'dir. Halil Dede'nin oğludur. Otuz iki yıl postta kaldığı görülür. Nûreddin Efendi ilköğreniminden sonra özel dersler aldı. Farsçayı Hoca Fikri Efendi'den öğrendi. Genç yaşında Mevlevî şeyhliğine getirildi.

---

¹ Bursalı M. Tahir, *Aydın Vilâyetine Mensub Meşâyih Ulemâ Şuarâ Müverrihin ve Etbbânın Teracim-i Ahvâli*, haz. M. Akif Erdoğdu, s.73, Akademi kitabevi, İzmir, 1994; Ömer Faruk Huyugüzel, *İzmir Fikir ve sanat Adamları*, s. 175. Kültür B. Yayını, Ankara, 2000

Mehmet Nuri Efendi, 18 yaşında iken, Konya Mevlevî şeyhi Çelebi Sadreddin Efendi tarafından İzmir Mevlevîhanesi'ne şeyh tayin olunmuştur. *Hizmet* gazetesinde "Reşadettü Şeyh Nuri Efendi'nin (şeyh) tayin edilerek meşihatnamesinin 7 Ekim günü kendisine verildiğini bildiren bir haber yer alır.²

Sultan Abdülhamid ve Meşrutiyet devirlerinde şeyhlik görevi dışında şâir, bestekâr, fikir ve sanat adamı olarak da dikkati çeker. Bütün bu yönleri ile pâyitahtın da dikkatini çekmiş olmalı ki, postnişinliğinin 8. yılında "üçüncü rütbeden Mecîdî Nişan ile taltif edilmiştir.³

Bununla birlikte, iki yol sonra bir jurnal sonucu yine, Abdülhamid zamanında Bitlis'te bir yıldan fazla sürgün hayatı yaşamıştır. 1899 Eylülünde bir soruşturma geçirip önce tutuklandı. Tevfik Nevzad, Tokadizade Şekip, Abdülhalim Memduh ve Taşhoğlu Edhem'le birlikte idiler. Nâfia başkâtibi Mustafa Bey'in journalı sonucu bu kişilerin gizli bir cemiyet kurdukları, Avrupa'daki Jöntürklere para gönderdikleri, Abdülhamit karşıtı Jöntürk gazetelerini getirttikleri, padişah aleyhinde konuştukları ithamıyla soruşturma geçirdiler. Mahkemeye sevk edilmeksizin, idârî olarak cezalandırıldılar ve Bitlis'e sürüldüler. Şeyh Nureddin dışındakiler, padişaha telgraf çekerek orada ölüm tehlikesiyle yüzyüze olduklarını bildirip af dilediler ve sekiz ay sonra affedildiler.

Nureddin Efendi'ye bu sürgün çok ağır gelmişti, aşırı ihtiyatlılık gösterdi ve başka bir cezaya uğrayabileceği endişesiyle arkadaşlarının çektiği telgrafa imza koymadı. Böylece 14 ay Bitlis'te kalmış oldu, 1901 Haziranında İzmir'e dönebildi. Bu üzüntüyle kabuğuna çekildi, II. Meşrutiyetin ilanına kadar küskün bir hayat yaşadı.⁴

---

² Bk. Kenan Erdoğan, (Hizmet, nr.194, 9 Teşrin-i evvel/Ekim 1888'den naklen) "İzmir Mevlevîhanesi Şeyhi Mehmet Nurettin Dede", *Mevlânâ Araştırmaları 3*, Editör: Adnan Karaismailoğlu, Akçağ Yayınları, Ankara 2009, s.175-187

³ "Atıfelli Efendim Hazretleri, şâyeste-i âtîfet-i seniyye olan (...) ve İzmir Mevlevî Dergâh-ı şerîfi post-nişini Nûreddin Efendi'nin üçüncü rütbeden Mecîdî nişân-ı zî-şânlarıyla taltifleri hususunda her ne evchile emr ü fermân-ı Hümayûn-ı Hazret-i Hilâfet-penâhi müteallık ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı 'âlisi infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîn kıldmı efendim. Fî Rebi'-il evvel sene (1)314, 18 Ağustos sene (1)312. Sadr-ı 'azam Rif'at" Bk. BOA İ. TAL 136/1314 Ra 28 Bu arşiv belgesini temin eden Serdar Ösen'e teşekkür ederim. MD

⁴ Şair Eşref (1847-1912), dostu Şeyh Nuri Efendi'nin bu sürgünü için şu kitayı yazmıştır:

Sen sen ol her gördüğün âdemle etme ihtilâl

Hânumânın bir kuru isnâd edip de yıkmasın

Boynuna takmazdan evvelce, oku kerrât ile

1908 Meşrutiyetinden sonra Mevlevî postnişini olarak, iktidardaki İttihad ve Terakkî'nin İzmir'deki bazı faaliyetleri içinde yer aldı. Ege bölgesindeki medreselerde uygulanan eğitim sisteminin iyileştirilmesi için 1910-1912 yılları arasında düzenlenen kongrelerde o da vardır. "Mu'temer-i İlmî" adlı bu toplantılar Manisa, Aydın ve İzmir'de yapıldı.

Şeyh Nureddin Jöntürklerle alâkası sebebiyle, başlangıçta İttihadçılara çok yakın idi. Cemiyetin yanlış politikaları yüzünden zamanla onlardan uzaklaştı ve İtilafçılara yaklaştı. Özellikle mütareke döneminde İttihatçılardan uzak durdu.

İzmir'in işgali sırasında olumlu çalışmalar yaptı. Müftü Rahmetullah başkanlığında bir heyetin içinde bulundu. Yunan işgal kuvvetleri komutanı ile görüştüler ve işlenen cinayetlere karşı tedbir alınmasını istediler.⁵

Birinci dünya savaşı sırasında Şeyh Nuûri'nin, bir Mevlevî gönüllüleri grubu toplayarak cepheye gönderdiği anlaşılıyor. 8 şubat 1915 tarihli bir gazete haberinde Nûri Efendi'nin oluşturduğu 40 kişilik gönüllü topluluğunu, yapılan törenden sonra Uşak treniyle Konya'ya doğru yola çıktığı bilgisi vardır. Bu grubun Konya'ya ulaşip, başka yerlerden gelen, başta Mevlevîler olmak üzere çeşitli tekke mensubu gönüllülerle birleştiğini 23 şubat 1915 tarihli Babalık gazetesinden öğreniyoruz.⁶

Hastalanan Şeyh Nûreddin'in vefatı da işgal sırasında, 4 aralık 1920'de olmuş ve dergâhın hazîresine defnedilmiştir.⁷ İzmir'de münteşir *Âhenk* gazetesi, vefat haberini, işgal acılarını da yansıtan hüznü bir üslûpla ve "Ziyâ-ı Azîm ve İhtifal" başlığıyla vermiştir. Buna göre Hisar Camii'nden dedegâhın tehlîl ve tevhiîdi ile kaldırılan cenaze merasimine binlerce halk katılmıştır. Gazetenin haber yazsısı şu satırlarla biter: "Şeyhimiz bir fazl-ı mücessem idi. Hayrı sever, milletini sever, halkı sever, muhtin itilâsına hizmet etmekten zevk alırdı. (...)

Nüshası Şeyh'in de evrâk-ı muzırca çıkması

⁵ Ö. F. Huyugüzel, age, s. 357-58

⁶ Ö. F. Huyugüzel, age, s.356-360; A. Gölpınarlı; *Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik*, s. 273, İstanbul, 1953; Nûri Köstüklü, *Vatan Savunmasında Mevlevîhâneler*, s. 83, Çizgi kitabevi, Konya, 2005.

⁷ İzmir Mevlevî Şeyhi Nûri Efendi'nin vefâtı: Kânûn-ı evvel sene [1]336, 26 Rebî'ü'l-evvel sene [1]339, yevm-i Cum'aertesi sâ'at-ı zevâfî bir buçuk. Marazî sekte-i kalbiyye ve mi'de [idi]. Merhûm-ı müşârün-ileyh, pederi Hâfız Dede merhûm, büyük pederim Osmân Selâhaddîn Dede Efendi cennet-mekânın zamânî çille-keşlerinden ve anın bey'at-kerdelerinden olup bilâhire İzmir'de te'ehhül eylemiş, haremînin hânesini zâviye-i Mevlevîyye hâline ifrâğ bilâhire tevsi' eylemiştir. Nûri Efendi merhûm da evân-ı sabâvet ve şebâbetinde bu dergâh-ı şerîfde terbiye olmuş, cidden ârif, kâmil, şâ'ir-i fatîn bir zât-ı âli idi. Bütün İzmir halkı kendüsüne hürmet eyler idi. Vefâtı, tarikatımız nâmına zâyi'-i azîmdir, rahmetullahi te'âlâ aleyhi rahmeten vâsi'aten. (*Defter-i Dervîşân-II*, Baki Baykara Kütüphanesi, 70/b) Bu bilgiyi temin eden Sezayî Küçük'e teşekkür ederim.

Daima düşünür ve her şeyi hüsn-i suretle halletmek isterdi. Onun böyle umulmayan bir zamanda ufûlü muhit için olduğu kadar, âlem-i şiir ve edeb için de bir ziyâdır. Onun yerini dolduracak adam belki yoktur."⁸ Tekkeler kapandıktan sonra, kabri Kokluca Mezarlığı'na nakledildi.

Şeyh Nûreddin'in eşi Fatma Hanım'dan beş evlâdı oldu: Celâl, Cemîle, Şemseddin, Hayreddin ve Hemdem.⁹

Şeyh Nûreddin Efendi'nin oğlu M. Hayreddin İndelen (1912-2001) öğrendiğimize göre¹⁰ Nûreddin Efendi aynı zamanda kuyumcu idi, elmas üzerinde ihtisâsı vardı.

*

Mahmut Tâhiru'l-Mevlevî'nin Şeyh Nûri'nin vefatı için şöyle bir dörtlûğü vardır:

İrtihâlınden haberdâr eyleyüb ihvânını

Huzûr içinde dinledi akşam ezânını

Şeyhimiz Allah için gerçeklik ibrâz eyledi

Rûh-i Nûrî âlem-i lâhûta pervâz eyledi¹¹

Râgıppaşazâde Mehmed Ali ise şunları yazmış:

Pîr-i Mevlânây-ı Rûm'un bende-i dil-dânesi

Nûr-i Hakk'ın bir hakikat âşık-ı üftâdesi

İzmir'in şeyhü's-şehîri post-nişîn-i Mevlevî

Azm idüb gül-şen-serâya oldu şimdi uhrevî

Rûh-i pür-nûruyla pervâz eyledi dün cennete

Ehl-i dil neylerle giryân eyledi ol hazrete

Kalb-i pâk-i Nûrî'nin âyînesiydi nur yüzü

Meclis-i ilminde şeyhin Mesnevi'ydi her sözü

⁸ *Ahenk*, no. 7488, Kânun-ı evvel /Aralık 1336/1920'den naklen, Ö. F. Huyugüzel, *İzmir Fikir ve Sanat Adamları*, s. 359.

⁹ Bu bilgileri bize lütfeden Şeyh Nûreddin'in oğlu Hayreddin'den olma torunu Tülay Onart'a teşekkür borçluyum.

¹⁰ Ünal Şenel, *agm*, s. 19.

¹¹ Ünal Şenel, "İzmir'de Mevlevilik ve Tasavvuf Çevreleri, *Bize Göre* Dergisi, sayı: 20-21, İzmir, 2008.

Zıkr ü fikri zübde-i âmâli Allahü zü'l-Celâl

Hâl ü şanı mücib-i Kurân- misâl âye- meâl

Allah Allah böyle bir şeyh-i nebâhat-i Ahmed'in

Mazhar et yâ Rabb hidâyet et şefâat Ahmed'in

Râh-ı Mevlânâ'da rehber hazret-i pîr-i külâh

Vird-i dervîşân Muhammed'dir murâd ancak ilâh¹²

*

Şeyh Nuri zamanında İzmir Mevlevîhânesinin, bu şehrin mûsikî hayatına bir canlılık getirdiği görülüyor. Hâlit Ziya Uşaklıgil'in yazdıkları içinde İzmir Mevlevîhânesi ile ilgili bilgiler yer alır. Uşaklıgil (1868-1945), 12-25¹³ yaşları arasında İzmir'de kalır. Bu döneme ait hâtıralarını *İzmir Hikâyeleri* kitabında yazmıştır. Şöyle diyor:

“Saz âleminin en güzîdelerinden birisi İzmir Mevlevîhânesinin bir dâiresinde aziz muhibbim Şeyh Nuri Bey'in mûsikî toplantılarında vâki olurdu.

“Pederinin vefâtından sonra postnişinlik makamını alan Nûri Bey henüz pek genç idi.¹⁴ Belki birkaç yaş daha büyük olmakla beraber bana akran olanlar arasında idi. Pek melih, pek halûk olan bu genç çok mümtaz bir mûsikîşinas, pek mâhir bir neyzen idi.”¹⁵

Bu saz âlemlerinin âyin ve tarikatle ilgisi olmaksızın, şehrin mûsikî meraklılarını bir araya getiren herhangi bir mûsikî meclisi şeklinde olduğu anlaşılıyor.

Şeyh Nûri'nin besteleri de olmalıdır. Ali Rıza Avni, kendisinde notasının bulunduğu tek eseri olduğunu yazar. Şimdilik notasına ulaşamadık. Devr-i kebir usûlünde, Evç makamında bestelediği ve güftesi de Şeyh'e ait olan bu parçanın sözleri şöyledir:

---

¹² Âhenk 27 aralık 1920, no. 7491'den nakleden: Nuray Çalışkan, *Mevlevî Şeyhi Mehmet Nuri'nin Şiirleri*, mezuniyet tezi, s. VIII, Bornova/İzmir 1991

¹³ Bu tarihler ve seneleri Ömer Faruk Huyugüzel'in genel kabullerini dikkate alarak yazdım. Bk. "Halit Ziya Uşaklıgil'in İzmir Devresi ve Bu Devrede Verdiği Eserler", *İzmir'de Edebiyat ve Fikir Hareketleri Üzerine Araştırmalar* içinde, İzmir BŞB Kent Kitapları, 2004.

¹⁴ Şeyh Nûri'nin yaşı ve doğum tarihiyle ilgili ihtilâf için bk. Ö.F. Huyugüzel, *age*, s. 357. Şeyh Nûri'nin 1858'de doğduğu söylenir. Ama devrin gazetelerinde, 1888'de babasının vefatı üzerine 18 yaşında şeyhliğe getirildiği yazılır. O takdirde doğumunun daha sonraki bir tarihe rastlaması gerekir. H. Z. Uşaklıgil'in ifadeleri de bu sonuncu yaşı (18) doğrular durumdadır.

¹⁵ Halit Ziya Uşaklıgil; *İzmir Hikâyeleri*, s. 116, İstanbul, 2005. Halit Ziya şunları da ekler: “Tarikatler arasında Bektaşilik'ten sonra en serbest olanı Mevlevîlik'tir. Onun için bu toplantılarda iştret de bulunuyordu. Yalnız saz heyetinin toplandığı büyük odada göz önünde bir rakı masası bulundurılmaktan çekinilerek, bu masa büyük odanın yanında küçük bir yerde kurulmuş olur ve ikide bir oraya uğranılarak bir kadeh alırdı.” *Age*, s. 116

Neşve-mend-i feyz olan uşşâka bir meyhâneyim

Meclis-i rindân-ı Hak'da devreden peymâneyim

Her gören ahvâlîmi Mecnûn kıyas eyler, fakat

Akl-ı küll erbâbını derk eyleyen dîvâneyim¹⁶

Şimdilik iki eserinin notasını bulabildik:

HÜSEYNÎ AŞÎRAN İLÂHÎ

Güfte ve beste: Şeyh Nuri Efendi (v. 1920)

Usul: Yürük semâî

Gören sanır ki safâdan semâ-i râh iderim

Döner döner bakarım kûy-i yâre âh iderim

---

¹⁶ Ö. F. Huyugüzel, *age*, s. 360; Ali Rıza Avni, "Gizli Kalmış Kıymetler", *Musiki Mecmuası*, Nisan-Mayıs 1963, sayı: 182-183, s.38.

Başta sözkonusu ettiğimiz Mevlevî Alayı haberini veren Âhenk Gazetesinde devamla şunlar yazılıdır: "Zirdeki manzûme şehrimiz Mevlevî Dergâhı postnişini Şeyh Nûri Efendi tarafından tanzim olunmuş ve rast makamında bestelenmiş olup, Mevlevî gönüllülerinin yarınki tezahüratı sırasında okunacaktır:

Emr-i cihâd-ı ekbere Ettik umûmen imtisal

Yardımcımız ol sen bizim Ya Hazret-i Monla Celâl

Etsin Hudâvend-i Mecîd Millete nusretler bedîd

Hasm-ı sitemkâr u anîd Kalsın karîben bî-mecâl

İ'lâ-yı dîn âmâlimiz Şâhid buna ef'âlimiz

Parlaktır istikbâlimiz Olmaz mı düşman pâymâl

Adl ile Rabb-i müsteân A'dâyı kahretsın hemân

Olsun zaferle kâmrân Şâhenşâh-ı Hayder-misâl

İhrâz edip millet zafer Düşman desin "eynelmefer"

Dünyâya versin zîb ü fer Âfâk-ı şevketten hilâl

Nûrî gelip dîvânına Dergâh-ı çerh-eyvânına

Lûtfeyle dervîşânına Ey Pîr-i peygamber-hisâl

Sabâ ki can getirir cisme sÿy-i dilberden

Dem-i seherde ânı kendime penâh iderim¹⁷

HÛSEYNÎ AŞÎRAN SEMÂÎ

Gÿfte: Hÿsam-zâde

Beste: Şeyh Nÿri Efendi

Meclis-i meyde sâkuyâ bana ne gÿl ne lâle ver

Def'-i gama devâ için nîmce bir piyâle ver

İzmir Hisar Camii imamı ve űnlű bestekâr Rakım Elkutlu (1871-1948) Şeyh Nureddin Efendi'nin yeğenidir. Elkutlu, yedi yaşımdan itibaren devam ettiđi İzmir Mevlevihanesinde, on yedi yaşımdan itibaren âyinhanlık, yirmi yaşımdan sonra da kudűmzenbaşılık yaptı. Şeyh, genç yeğenine bir âyin gÿftesi vererek bestelemesini ister. Rakım Elkutlu, besteyi bir gecede bitirerek ertesi gűn tekkede âyinin hazır olduđunu sűyler. Nureddin Efendi űnce inanmak istemez, belki de baştan savma bir beste yaptığını dűşűnűr. Fakat okununca gűrűlűr ki deđerli bir âyin ortaya çıkmıştır.¹⁸ Karcıđar makamındaki bu âyini mevlevîhâneler kapatılıncaya kadar hemen her dergâhta okunmuştur.

Neyzen Tevfik Kolaylıođlu (1879-1953) műsikî merakı sebebiyle bir sűre İzmir Mevlevî dergâhına devam etti. Burada Neyzenbaşı Cemal Bey'den ve Halil Dede'den ney dersleri aldı. İzmir gűnlerini anlattığı "Tercűme-i Hâlim" adlı uzun űiirinden birkaç beyit űűyledir:

Peşimde mâzî-i ekdâr, űnűmde âtî-i gam

Şu hâle bak, medet ey çâre-sâz-ı kalb-i elem.

Deyip elsiz ayaksız dűşűnce dergâha

---

¹⁷ Gÿftenin ilk iki mısraı Esrar Dede (1748-1797)'nin meşhur bir beytidir. (Bk. Osman Horata, *Esrar Dede Hayatın Eserleri ve Divanı*, Ankara, 1998, s. 254. Beytin yer aldığı Műseddesin altında űu not yer alır:

"Karşılaştırmaya almadığımız K nűshasında, "Ateşçibaşı Hulűs Dede'nin Matla'-ı Garrâsına Olan Műseddesdir." başlığı vardır; buna gűre Esrar Dede Hulűs Dede'ya ait olan bu beyti tesdis etmiş gűrűnűyor.) Şeyh Nuri bu beyti terbi' etmiş olmalıdır. Bu ve sonraki parçaların notalarını bulup getiren űmit Yazıcı'ya teşekkür ederim.

¹⁸ Kenan Erdoğan, ag makale.

Göründü pîr-i hakikat hemen bu güm-râha

O zât-ı mürşid-i a'zam ki Şeyh Nûrettin

Harîm-i mahfil-i irfanda câ-nişîn ü metîn

O anda bertaraf oldu hemen suâl ü cevap

Dedi “Birâderi gör, durma eyle şitâb”

Cemal Efendi ki şeyhin birâderi hem de

Birinci neyzeni dergâh-ı pîrin hem de

Açıldı bâb-ı füyûzu hazîne-i hünerin

Kapandı perde-i âlâmı ömr-i derbederin

Notayla meşke devam etti şöyle birkaç mâh

Semâa, mutribe girdi ney elde, başta külâh

Füyûz-ı hazret-i pîre şu en celî bürhan

Kî geçmeden sene nazm ü kavâfi vü evzan¹⁹

*

Şu kıt'a Şeyh Nûreddin'e aittir:

Safha-i kalbime olup ilhâm-ı Hudâ

Tab'-ı pâkimde tulû' eyledi mihr-i ma'nâ

Ya ilâhî kerem et aşkımy efzûn eyle

Eyleme bâb-ı keremden beni bir lahza cüdâ²⁰

Şeyh Nûreddin Efendi'nin oldukça seviyeli şiirleri olduğu anlaşılıyor. Bunlardan Muallim mecmuasında çıkmış birkaç gazeli aşağıdadır²¹:

---

¹⁹ Ö. F. Huyugüzel, *age*, s. 570-571.

²⁰ *Muallim*, sayı: 9, 5 nisan 1332/1917

²¹ Bu şiirleri aldığım *Muallim* mecmuası fotokopilerini lütfeden Ünal Şenel'e teşekkür ederim

GAZEL

Rahîk-ı aşk ile sermest olup peymânedен geçtim
Eriřtim kûy-i yâre şevk ile dem-hânedен geçtim
Harâbâtlığı zühd ü vera'la eyledim te'lîf
Safâ-yı kalb ile kâşânedен vîrânedен geçtim
Temâşâ eyledim elhak cemâl-i yâri her yüzden
Bi-hamdillâh visâle nâilim efsânedен geçtim
Mahabbet neşvesiyle hayli demdir ben de sermestim
O gül-i ruhsâre oldum âşinâ bîgânedен geçtim
Tecellî-sâz olunca evch-i Bâkî rabt-ı kalb eyledim
Füyûz-ı aşk ile Nûrî dil-i dîvânedен geçtim
(Muallim, sayı: 3, 22 kânûn-ı evvel 1331)

*

GAZEL

Âşıkam sahbâ-yı aşkın zevkine dildâdeyim
Sâkî-ı bezmin ayâğın öpmeğe âmâdeyim
Bende-i pîr-i harâbât olduđum günden beri
Hamdü lillâh kim riyâ âlâyişinden sâdeyim
Öyle medhûşum ki bilmem hûşyâr olmak nedir
Gamla me'lûf olmayan bir âşık-ı üftâdeyim
Himmet-i merdân ile tevhîd-i sırfı buldum
Zühd ü takvâdan tekellüfden bugün âzâdeyim
Vech-i Âdem'den tecellî eyledi dîdâr-ı Hak
Ey olan dîdâra tâlib ben de âdemzâdeyim
"Lî maallah" sırrının Nûrî bugün mir'âtıdır

Sanma ey zâhid beni ferdâda “ev ednâ”dayım

(Muallim, sayı: 3, 22 kânûn-ı evvel 1331)

*

GAZEL

Kayd-ı esmâdan taallûkdan geçip irfânı bul

Her cihetten “semme vechullah”ı gör cânâmı bul

Ref’edip âyîne-i dilden gubâr-ı kesreti

Asmân-ı vahdet içre olma tâbânı bul

Mürğ-ı âmâli şikâr et gayra etme iltifât

Bezm-i takvâdan geçip bir dem çekip devrânı bul

Ma’nevî sâ mâne nâil olmak istersen eğer

Fakr içinde gizlenen merdân-ı dervîşânı bul

“Küntü kenzen” sırrını idrâk eyle tahkîka er

“Men aref”den dersini ikmâl edip Rahmân’ı bul

Nûriyâ ihlâs ile erkân-ı aynü’l-cem’i gör

Feyzi ihsân eyleyen ol Pîr-i âlîşânı bul

(Muallim, sayı: 9, s. 113, 5 nisan 1332)

*

GAZEL

Kıssa-i giysû-yı bârı şerh ve takrîr eyledim

Vecde geldim sûre-i “Velleyl”i tefsîr eyledim

İktidâ etdim bugün pîr-i muğânın irsine

Bir kadeh meyle dil-i vîrânı ta’ mîr eyledim

Hırka-i zühdü satıp aldım sebû-yı bâdeyi

Sûfiyâ ben meslek-i rindânı takdîr eyledim

Hâb-ı gafletten safâ-yı kalble bîdâr olup
Gördüğüm rü'yaları aynıyal ta'bîr eyledim
Aşinâlık riştesin Nûrî tamâmen rabt için
Zülf-i dildârı dil-i şeydâya zincîr eyledim
(Muallim, sayı: 8, 15 mart 1332)

GAZEL

Sırr-ı tevhîdi iyân eyler bütün âyâtımız
Münkeşifdir ehline her dem ledünniyâtımız
Kendini her zerreden gösterdi nûr-i zât-i Hak
Beyledir elhak bizim mahsûs ü meşhûdâtımız
İlm ü irfandan nasîbi olmayan insân ile
Bahs edüb beyhûde zâyi' etmeyiz evkatımız
Remz-i ev ednâyı idrâk eyleme akl-i maâş
Akl-ı külden böyledir tahkîk u tedkîkatımız
İddiâyı terk edüb tevhîd-i sırfa nâil ol
Lâ vü illâ'dan ibârettir bütün âyâtımız²²

Bunların dışında bir gazeline daha yer verelim:

GAZEL

Derûnum râzını zannetme dildâre dehân söyler
Muhabbet bahsini pervâne-veş dil-i bî-zebân söyler
Gönülde mâcerây-ı aşka dâir hayli sırlar var
O pür-ma'nâ nikât-ı aşkı çeşme-i hûn-feşân söyler
Gönül âyînesinden seyr edenler vech-i cânânı

---

²² Muallim, 3 haziran 1916 / 21 mayıs 1332. no. 11, s. 136'dan Nuray Çalışkan, ag tez, s.7

Ledünniyât-ı aşkı ehline elbet ıyân söyler

Fezây-ı akdes-i kalbim tecellî-gâh-ı vahdettir

Ebnelhak sırrını erbâb-ı Hakk'a bî-gümân söyler

Tecellî-i enallahı sakın insana çok görme

O nutku taş ağaç ırmak zemîn ü âsmân söyler

Veliyyü'n-nîmetim pîrim iftâdem mürşidim Nûrî

Dehânımdan benim ism-i celâli her zaman söyler²³

*

Külâh-ı Mevlevî şiirleri

Mevlevîlerin başlarına giydikleri sikke, görselliği yanında, önemli bir sembolik değer taşır. Bu konuda “Külâh-ı Mevlevî” redifli çok sayıda şiirler yazılmıştır. Bu geleneğin devam etmesini isteyen Şeyh Nûri Efendi, İzmir Âhenk gazetesinin 5366 numaralı 20 şubat 1329 (1914) târihli nüshasında çıkan yazıda bir duyuru yapar; “Külâh-ı Mevlevî” başlığı altında şiirler yazılıp gönderilmesini ister. Bu şiirlerin kendisi tarafından bastırılacağını kaydeder. Bu konuda yazılmış örnek beyitleri de yazısına ekler. Hemen bir hafta sonra istenen şiirler gelmeye başlar ve Âhenk gazetesinde bir hayli Külâh-ı Mevlevî şiiri yayımlanır.

Bunlardan Manisa Mevlevîhânesi ser-tabbâhı Mesnevîhan Mehmed Hilmi Dede'nin şiirinden iki beyit şöyledir:

Sikke-pûş ol, tâc-ı izzettir külâh-ı Mevlevî

Dü cihanda ayn-ı rahmettir külâh-ı Mevlevî

Sikke giymiş Mevlevîdir Hazret-i Sultan Reşad

Bak nasıl bir tâc-ı devlettir Külâh-ı Mevlevî

Şunu söylemek mümkündür: Şeyh Nûreddin Efendi, 20. yüzyıl başlarında İzmir'in kültür, sanat ve edebiyat çevrelerinde etkili bir isimdir. Onun bir işareti üzerine, kısa sürede birçok Külâh-ı Mevlevî şiiri yazılıp gönderilmiştir.²⁴

²³ *Hıyâbân*, 16 temmuz 1915/3 temmuz 1330, no. 4, s. 51-52'den naklen Nuray Çalışkan, ag tez, s. 1

²⁴ Bu şiirlerden birkaç örnek için bk. Ünal Şenel, “Manisalı Şairlerin Ahenk Gazetesinde neşredilen Külâh-ı Mevlevî redifli şiirleri”, *Uluslararası Mevlânâ Mesnevî Mevlevîhâneler Sempozyumu*, s. 433-439, Manisa, 2006.